

XX əsrdə həqiqətən parlaq adlandırılı biləcək hadisə, müsbət duyğular oyadan bir tarix - 12 aprel başəriyyətin kosmosa yol açdığı gündür.

1961-ci ilin məhz bu günündə dünyada ilk dəfə olaraq Baykonur kosmodromundan pilot-kosmonavt Yuri Qaqarin "Vostok" kosmik gəmisi ilə orbitə çıxaraq Yer kürəsi ətrafında dövr edib və uğurla yerə enib. Bununla da kosmosun fəthi erasının əsası qoyulub, planetimizdə kosmos dövrü başlamb.

Bəli, 12 aprel Ümumdünya Aviasiya və Kosmonavtika Günü kimi qeyd edilir.

Azərbaycanda kosmosa elmi maraq ötən əsrin əvvəllərindən meydana çıxıb. Belə ki, 1959-cu ildə Astrofizika Sektoru və onun Pırqulu Astronomiya Stansiyasının əsasında, Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin qərarı ilə Şamaxı Astrofizika Rəsədxanası yaradılmışdır. 1960-cı ildən isə müstəqil elmi-tədqiqat institutu kimi Azərbaycan SSR EA strukturuna daxil edilmişdir. Şamaxı Astrofizika Rəsədxanasının alimləri tərəfindən aparılan müşahidələr nəticəsində müxtəlif planetlərin öyrənilməsində böyük uğurlar əldə olunmuşdur. Bu elmi nailiyyətlər Beynəlxalq Astronomiya İttifaqı tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir.

kosmos" tərəfindən təhvil alınıb.

Peyk layihələrinin həyata keçirilməsinin əsas məqsədləri ölkəmizin milli təhlükəsizliyinin təmin olunmasına, sosial-iqtisadi inkişafa, elmi tədqiqatların aparılmasına dəstək verilməsi və beynəlxalq kosmik təşəbbüslərdə iştirak edərək ölkənin dünyada imicinin yüksəldilməsidir ki, bu sahədə də artıq xeyli əhəmiyyətli işlər görülmüşdür.

"Azersky" peykinin imkanları həm 44 günlük Vətən müharibəsi, həm də post-müharibə dövründə bizə böyük üstünlüklər qazandırdı. Cənab Prezidentin dəfələrlə vurğuladığı kimi, şanlı zəfərimizin qazanılmasında texnologiyanın bizə verdiyi imkanlar xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Ölkəmiz dünyanın kosmik sənayesində öz mövqeyini möhkəmləndirir

Digər əlamətdar hadisələrdən biri də Azərbaycan Milli Aerokosmik Agentliyinin 1974-cü ildən Azərbaycan Elmlər Akademiyasının tərkibində "Kaspiy" Elmi Mərkəzi kimi fəaliyyət göstərməsi və 1981-ci ildə onun bazasında Kosmik Tədqiqatlar Elmi-İstehsalat Birliyinin yaradılmasıdır.

Qeyd edək ki, ölkəmizin müdafiə qüdrətinin möhkəmlənməsinə və inkişafına xidmət edən bir çox layihələr həyata keçirilib. 2010-cu ildə hazırkı "Azərkosmos" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin əsasında Azərbaycan Respublikasının Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyinin tabeliyində "Azərbaycan Respublikasının Kosmik Agentliyi (Azərkosmos)" publik hüquqi şəxs yaradıldı. Dövlət başçısının imzaladığı "Azərbaycan Respublikasında kosmik sənayenin yaradılması və telekommunikasiya peyklərinin orbitə çıxarılması haqqında" Sərəncamı və təsdiq etdiyi "Azərbaycan Respublikasında kosmik sənayenin yaradılması və inkişafı üzrə Dövlət Proqramı" ölkədə peyk texnologiyalarının yayılması və tətbiqi üçün geniş imkanlar açmış və müasir kosmik layihələrin həyata keçirilməsinə start verilmişdir. Bununla da müasir Azərbaycan tarixinin önəmli layihələrindən biri ilk telekommunikasiya peyki olan "Azerspace-1" 2013-cü il fevralın 8-də Kuru kosmodromundan orbitə buraxılıb.

"Azerspace-1" peyki Avropa, Afrika, Yaxın Şərq, Qafqaz və Mərkəzi Asiya regionlarını əhatə edir. Cənubi Qafqazda ilk və yeganə peyk operatoru olan "Azərkosmos" ASC telekommunikasiya və coğrafi kəşfiyyat sahələri üçün yüksək keyfiyyətli peyk xidmətləri göstərir.

2014-cü ilin dekabr ayında Fransanın "Airbus DS" şirkəti və "Azərkosmos" arasında imzalanmış strateji əməkdaşlıq çərçivəsində Azərbaycanın sayca ikinci, təyinatına görə Yer səthinin məsafədən müşahidəsi peyki olan "Azersky" "Azər-

Əslində, Azərbaycan 2015-ci ildən etibarən "Azersky" peykinin imkanlarını tətbiq etməklə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən respublikamızın vaxtilə işğal altında saxladığı ərazilərdə düşmən təxribatı nəticəsində baş vermiş yanğınları, qanunsuz kənd təsərrüfatı fəaliyyətini, torpaq və bitki-meşə örtüyünün vəziyyətini, yeni salınan yaşayış məskənlərini, qeyri-qanuni filiz hasilatını, fəaliyyətlərin monitorinqini həyata keçirir. "Azersky" müşahidə peyki vasitəsilə ölkəmizin, dünyanın istənilən nöqtəsində baş verən bütün hadisələri daim müntəzəm olaraq izləyə və nəzarət edə bilirik. Azərbaycanın müdafiə və hərbi potensialının gücləndirilməsi işində "Azersky" peykinin xüsusi rolu vardır.

"Azersky" peykinin postmüharibə dövründə də mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini xüsusi vurğulamaq lazımdır. Postmüharibə dövründə, azad olunmuş ərazilərimizin ölkə iqtisadiyyatına inteqrasiyasına, həmin torpaqların iqtisadi potensialının müəyyənəndirilməsinə və tələb olunan infrastrukturun qurulması işlərində "Azersky" peykinin imkanlarından istifadə olunur. Paralel olaraq, azad olunmuş rayonlarımıza qayıdış planına əsasən peyk resursları vasitəsilə ərazilərin infrastruktur və relyef faktorlarına uyğun onların xüsusiyyətləri təhlil edilir. Peyklərin imkanlarından Ermənistanın işğalı nəticəsində Azərbaycan dövlətinə və vətəndaşlarına dəymiş maddi zərərin məbləğinin beynəlxalq standartlara əsasən müəyyən edilməsi məqsədilə aparılan kompleks araşdırmalarda istifadə edilir. Həmçinin, hazırda azad olunmuş ərazilərimizdə əsas məqsədlərdən biri intensiv kənd təsərrüfatı modelinin qurulmasıdır. İntensiv kənd təsərrüfatı öz-özlüyündə daha müasir həllər tələb edir. Buraya əsasən əkinçilik, ağıllı (smart) kənd təsərrüfatı daxildir ki, bunlar da kənd təsərrüfatı ərazilərinin hər bir nöqtəsinə fərdi yanaşmanı nəzərdə tutur.

"Azərkosmos" ASC-nin strateji inkişaf planlarına əhatə dairəsinin və xidmətlər spektrinin genişləndirilməsi məqsədilə, "Azerspace-2" - telekommunikasiya peyki 26 sentyabr 2018-ci il tarixində uğurla orbitə buraxılıb.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev bu münasibətlə xalqımızı təbrik edərək deyib: "Bu gün ölkəmizin həyatında çox əlamətdar bir gündür. Bu gün "Azerspace 2" peykimiz orbitə çıxarıldı. Bu münasibətlə bütün Azərbaycan xalqını ürəkdən təbrik etmək istəyirəm. Bu, ölkəmizin növbəti qələbəsidir, dövlətimizin növbəti uğurudur. Sən beş il ərzində Azərbaycan orbitə 3 peyk çıxara bilmişdir. Azərbaycan bu gün dünyanın kosmik klubunun üzvüdür və dünyanın kosmik sənayesində öz mövqələrini möhkəmləndirir. Peyklərin orbitə çıxarılması dövlətimizin gücünü göstərir, bizim siyasətimizi göstərir".

Qeyd edək ki, 2019-cu ildə Vaşinqtonda keçirilmiş Beynəlxalq Astronavtika Konqresində növbəti Konqresin 2023-cü ildə Bakı şəhərinin ev sahibi olacağı haqqında qərarın qəbul edilməsinə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev münasibətini belə bildirmişdir: "Bu Konqres yeni, müasir texnologiyalar sahəsində dünya miqyasında ən mötəbər beynəlxalq tədbirdir... Növbəti Konqresin Azərbaycanda keçirilməsi haqqında qərarın dəstəklənməsi əlbəttə ki, ölkəmizin siyasi nüfuzunun təzahürüdür, Azərbaycana olan inamın nəticəsidir".

Azərbaycanda keçiriləcək konqres kosmik sektorun ekosistemini daha da inkişaf etdirmək, gələcək nəsillərə daşınacaq əhəmiyyətini aşılamaq və ölkəmizdə kosmik sahədə təşəbbüslərə töhfə vermək baxımından yeni imkanlar açacaq.

Bəybalə BƏYBALAYEV,
"Respublika".